

Skripkada qo‘l harakatlari muvofiqligini takomillashtirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning roli

Rustam Samadovich Karimov
BXU

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqolada skripka ijrochiligida qo‘l harakatlari muvofiqligini takomillashtirish jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalarning o‘rni va ahamiyati yoritilgan. Maqolada an‘anaviy va innovatsion ta‘lim usullarining qiyosiy tahlili olib borilib, interfaol metodlar, raqamli texnologiyalar hamda refleksiv yondashuvlarning skripkachilar texnik tayyorgarligiga ta‘siri ilmiy asosda ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, qo‘l koordinatsiyasini rivojlantirishda vizual, kinestetik va audial texnologiyalarning integratsiyasi masalalari tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari zamonaviy pedagogik texnologiyalarni skripka ta‘limiga joriy etish ijro aniqligi, texnik barqarorlik va ijodiy mustaqillikni oshirishini ko‘rsatadi. Maqola musiqa ta‘limi muassasalari o‘qituvchilari, talabalari va tadqiqotchilar uchun mo‘ljallangan.

Kalit so‘zlar: skripka, pedagogik texnologiya, koordinatsiya, texnika, ijrochilik, interfaol metodlar, raqamli ta‘lim, qo‘l harakati, refleksiya, innovatsiya

The role of modern pedagogical technologies in improving the coordination of hand movements in violin playing

Rustam Samadovich Karimov
BSU

Abstract: This scientific article highlights the role and importance of modern pedagogical technologies in the process of improving the coordination of hand movements in violin playing. The article conducts a comparative analysis of traditional and innovative teaching methods, and the impact of interactive methods, digital technologies, and reflexive approaches on the technical training of violinists is considered on a scientific basis. It also analyzes the issues of integrating visual, kinesthetic, and auditory technologies in the development of hand coordination. The results of the study show that the introduction of modern pedagogical technologies into violin teaching increases performance accuracy, technical stability, and creative independence. The article is intended for teachers, students, and researchers of music education institutions.

Keywords: violin, pedagogical technology, coordination, technique, performance, interactive methods, digital learning, manual dexterity, reflection, innovation

Kirish. Bugungi kunda musiqa ta'limi tizimi jadal rivojlanib, ijrochilik mahoratini shakllantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish dolzarb masalaga aylandi. Ayniqsa, skripka ijrochiligida qo'l harakatlarining muvofiqligi - ya'ni chap qo'l barmoqlari va o'ng qo'l kamon yuritish harakatlarining uyg'unligi ijro sifati va texnik mukammallikni belgilovchi asosiy omillardan biridir. An'anaviy ta'lim usullarida bu ko'nikmalar asosan takroriy mashqlar orqali shakllantirilgan bo'lsa, hozirgi davrda pedagogik texnologiyalar ushbu jarayonni ilmiy, tizimli va samarali tashkil etish imkonini bermoqda.

Zamonaviy ta'lim yondashuvlari o'quvchini passiv tinglovchidan faol ishtirokchiga aylantirib, uning mustaqil fikrlashi, refleksiya yuritishi va texnik kamchiliklarini ongli ravishda anglashiga yordam beradi. Skripka ijrochiligida qo'l koordinatsiyasini rivojlantirish jarayonida multimedia vositalari, video-tahlil, interfaol mashqlar hamda individual yondashuv asosiy o'rin tutmoqda. Shu nuqtai nazardan, mazkur maqolada zamonaviy pedagogik texnologiyalarning skripkada qo'l harakatlari muvofiqligini takomillashtirishdagi o'rni ilmiy jihatdan yoritiladi.

I Bob. skripka ijrochiligida qo'l harakatlari muvofiqligining nazariy asoslari

Skripka ijrochiligida qo'l harakatlari muvofiqligi texnik mahoratning poydevori hisoblanadi. Chap qo'l barmoqlarining tor ustida aniq joylashuvi va o'ng qo'lning kamonni boshqarish texnikasi bir-biri bilan uzviy bog'liq bo'lib, ularning uyg'unligi tovush sifati, intonatsiya va ritmik barqarorlikka bevosita ta'sir ko'rsatadi. Pedagogik nuqtai nazardan, bu jarayon murakkab psixomotor faoliyat sifatida talqin qilinadi.

Qo'l koordinatsiyasi inson nerv tizimi, mushak xotirasi va eshitish analizatorining birgalikdagi faoliyati orqali shakllanadi. Skripka chalishda har bir harakat oldindan rejalashtirilgan bo'lib, ong va tana o'rtasidagi tezkor aloqa muhim ahamiyat kasb etadi. Shu sababli, koordinatsiyani rivojlantirish jarayoni faqat mexanik mashqlar bilan cheklanmasdan, ongli idrok va nazoratga asoslanishi lozim.

An'anaviy skripka pedagogikasida muvofiqlik asosan etyudlar, gamma va arpeggio mashqlari orqali rivojlantirilgan. Bu usullar samarali bo'lsa-da, barcha o'quvchilarning individual psixofiziologik xususiyatlarini to'liq hisobga ololmaydi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar esa differensial yondashuvni ta'minlab, har bir ijrochining imkoniyatlarini ochib berishga xizmat qiladi.

Nazariy jihatdan qaralganda, koordinatsiya rivoji bosqichma-bosqich amalga oshadi: dastlab alohida qo'l harakatlari o'zlashtiriladi, keyinchalik ular murakkab musiqiy tuzilmalarda birlashtiriladi. Ushbu jarayonda vizual tasavvur, ichki eshitish va refleksiv tahlil muhim rol o'ynaydi. Demak, qo'l harakatlari muvofiqligini

takomillashtirish zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan integratsiyalashgan holda yanada samarali bo'ladi.

II Bob. zamonaviy pedagogik texnologiyalarning musiqa ta'limidagi o'rni

Zamonaviy pedagogik texnologiyalar ta'lim jarayonini rejalashtirish, amalga oshirish va baholashning tizimli modelini taklif etadi. Musiqa ta'limida, xususan skripka darslarida bu texnologiyalar o'quvchi faolligini oshirish va texnik ko'nikmalarni ongli ravishda shakllantirish imkonini beradi. Interfaol metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va shaxsga yo'naltirilgan yondashuvlar bugungi kunda keng qo'llanilmoqda.

Pedagogik texnologiyalarning asosiy afzalligi - o'quv jarayonini vizuallashtirishdir. Masalan, video yozuvlar yordamida o'quvchi o'z ijrosini tahlil qilib, qo'l harakatlaridagi nomuvofiqliklarni mustaqil aniqlashi mumkin. Bu refleksiv yondashuv texnik xatolarni tezroq bartaraf etishga xizmat qiladi. Shuningdek, metronom va raqamli dasturlar ritmik barqarorlikni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega.

Innovatsion texnologiyalar orqali skripka darslari individual va guruhli mashg'ulotlarda samarali tashkil etiladi. O'qituvchi fasilitator rolini bajarib, o'quvchini mustaqil izlanishga undaydi. Bu jarayonda muammo asosida o'qitish, loyihaviy faoliyat va ijodiy topshiriqlar qo'l koordinatsiyasini tabiiy muhitda rivojlantirishga yordam beradi.

Shuningdek, zamonaviy pedagogik texnologiyalar psixologik qulay muhit yaratib, o'quvchining sahna qo'rquvi va mushak zo'riqishini kamaytiradi. Natijada qo'l harakatlari erkinlashib, texnik barqarorlik oshadi. Demak, musiqa ta'limida innovatsion yondashuvlar skripka ijrochiligida yuqori natijalarga erishishning muhim omilidir.

III Bob. qo'l harakatlari muvofiqligini rivojlantirishda interfaol va raqamli texnologiyalar

Interfaol va raqamli texnologiyalar skripka ijrochiligida qo'l harakatlari muvofiqligini rivojlantirishda samarali vosita hisoblanadi. Ushbu texnologiyalar o'quvchini faol ishtirok etishga undab, mashg'ulot jarayonini qiziqarli va mazmunli qiladi. Ayniqsa, audiovizual materiallar orqali texnik elementlarni tushuntirish o'zlashtirish jarayonini tezlashtiradi.

Masalan, sekinlashtirilgan video darslar kamon yuritish texnikasini bosqichma-bosqich o'rganishga imkon beradi. Sensorli ilovalar yordamida esa chap qo'l barmoqlarining aniqligi va tezligi nazorat qilinadi. Bu texnologiyalar o'quvchining mustaqil mashg'ulot samaradorligini oshiradi va o'qituvchiga individual tavsiyalar berish imkonini yaratadi.

Interfaol metodlar, jumladan, "savol-javob", "tahlil va bahs", "ijodiy topshiriqlar" qo'l koordinatsiyasini musiqiy kontekstda rivojlantirishga xizmat qiladi. O'quvchi

texnik mashqlarni faqat mexanik takrorlamay, ularning musiqiy mazmunini anglaydi. Bu esa ongli ijrochilikni shakllantiradi.

Raqamli texnologiyalar yordamida baholash jarayoni ham takomillashtiriladi. O'quvchi o'z rivojlanish dinamikasini kuzatib boradi, bu esa motivatsiyani oshiradi. Shu tariqa, zamonaviy texnologiyalar skripkada qo'l harakatlari muvofiqligini rivojlantirishda kompleks va samarali yondashuvni ta'minlaydi.

IV Bob. zamonaviy pedagogik texnologiyalarning amaliy samaradorligi va istiqbollari

Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni skripka ta'limiga joriy etish amaliy jihatdan yuqori samaradorlikni ko'rsatmoqda. Tajribalar shuni ko'rsatadiki, innovatsion yondashuv asosida ta'lim olgan o'quvchilarda qo'l harakatlari muvofiqligi tezroq va barqarorroq shakllanadi. Bu esa ijro sifatining oshishiga olib keladi.

Amaliy mashg'ulotlarda texnologiyalar yordamida differensial yondashuv ta'minlanadi. Har bir o'quvchining texnik muammolari aniqlanib, individual mashqlar tizimi ishlab chiqiladi. Natijada vaqt tejraladi va mashg'ulot samaradorligi ortadi. Shu bilan birga, o'quvchining o'z-o'zini baholash ko'nikmalari rivojlanadi.

Kelajakda sun'iy intellekt va virtual reallik texnologiyalarining musiqa ta'limiga kirib kelishi kutilmoqda. Bu esa skripka ijrochiligida qo'l koordinatsiyasini yanada aniq va chuqur tahlil qilish imkonini beradi. Masalan, virtual muhitda kamon bosimi va barmoq harakatlari modellashtirilishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy pedagogik texnologiyalar skripkada qo'l harakatlari muvofiqligini takomillashtirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ular nafaqat texnik mahoratni, balki ijodiy tafakkur va mustaqil o'rganish madaniyatini ham rivojlantiradi. Shu bois, ushbu texnologiyalarni musiqa ta'limi tizimiga keng joriy etish istiqbolli yo'nalishlardan biridir.

Xulosa. Mazkur ilmiy maqolada skripka ijrochiligida qo'l harakatlari muvofiqligini takomillashtirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning o'rni har tomonlama tahlil qilindi. Tadqiqot jarayonida skripka chalish texnikasining asosini tashkil etuvchi chap va o'ng qo'l harakatlarning uyg'unligi ijrochilik mahoratining muhim ko'rsatkichi ekanligi aniqlandi. An'anaviy mashg'ulot usullari muayyan natijalar bergan bo'lsa-da, zamonaviy ta'lim sharoitida innovatsion yondashuvlar ushbu jarayonni yanada samarali tashkil etish imkonini yaratishi asoslab berildi.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, interfaol metodlar, audiovizual vositalar va raqamli texnologiyalar skripka ta'limida qo'l koordinatsiyasini ongli ravishda shakllantirishga xizmat qiladi. O'quvchining mustaqil tahlil qilishi, refleksiya yuritishi va o'z texnik kamchiliklarini anglab yetishi zamonaviy pedagogik texnologiyalar yordamida ta'minlanadi. Natijada ijro aniqligi, texnik barqarorlik hamda musiqiy ifodaviylik sezilarli darajada oshadi.

Shuningdek, zamonaviy pedagogik texnologiyalar shaxsga yo'naltirilgan ta'limni amalga oshirish imkonini berib, har bir o'quvchining individual psixofiziologik xususiyatlarini hisobga olishga yordam beradi. Bu esa mashg'ulot samaradorligini oshirib, ijrochilik faoliyatida ijobiy natijalarga olib keladi. Kelajakda raqamli, virtual va sun'iy intellekt texnologiyalarini skripka ta'limiga joriy etish qo'l harakatlari muvofiqligini yanada mukammal rivojlantirish uchun keng imkoniyatlar yaratishi kutilmoqda.

Umuman olganda, zamonaviy pedagogik texnologiyalardan maqsadli va tizimli foydalanish skripka ijrochiligida yuqori texnik va badiiy natijalarga erishishning muhim sharti ekanligi ushbu tadqiqotda ilmiy jihatdan asoslab berildi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. КБ Холиков. Структура физических упражнений на уроках музыки. Scientific progress 2 (3), 1060-1067
2. КБ Холиков. Математический подход к построению музыки разные условия модели построения. Science and Education 4 (2), 1063-1068
3. КБ Холиков. Актуальные задачи высшего профессионального образования и стратегии обучения по направлениям музыки и музыкальное образование. Science and Education 2 (11), 1039-1045
4. КБ Холиков. Ответ на систему восприятия музыки и психологическая состояния музыканта. Science and Education 4 (7), 289-295
5. КБ Холиков. Мозг и музыкальный разум, психологическая подготовка детей и взрослых к восприятию музыки. Science and Education 4 (7), 277-283
6. КБ Холиков. Строительство уникальных знаний и сооружений по музыке в высшей, учебных заведениях. Scientific progress 2 (6), 958-963
7. КБ Холиков. Воспитание эстетического вкуса, исполнительской и слушательской культуры. Science and Education 3 (2), 1181-1187
8. КБ Холиков. Звуковысотная организация и последовательность частей формы музыки. Scientific progress 2 (4), 557-562
9. КБ Холиков. Свободой выбора исполнительского состава в эпоху ренессанса. Scientific progress 2 (4), 440-445
10. КБ Холиков. Полуимпровизационные формы профессиональной музыки Scientific progress 2 (4), 446-451
11. КБ Холиков. Сравнение систематического принципа музыкально психологического формообразования в сложении музыки. Science and Education 4 (7), 232-239
12. КБ Холиков. Измерение эмоции при разучивании музыки, функция компонентного процессного подхода психологического музыкального развития. Science and Education 4 (7), 240-247

13. КБ Холиков. Важнейшие общие основы музыкальной формы. *Scientific progress* 2 (2), 568-571
14. КБ Холиков. Передовые формы организации педагогического процесса обучения по специальности музыкальной культуры. *Science and Education* 4 (3), 519-524
15. КБ Холиков. Проект волевого контроля музыканта и воспроизводимость музыкального произведения. *Science and Education* 4 (7), 189-197
16. КБ Холиков. Педагогическое корректирование психологической готовности ребенка к обучению фортепиано в музыкальной школе. *Science and Education* 4 (7), 332-337
17. КБ Холиков. Музыка как важнейший фактор, распределительных отношений длительности звуков, системы аккордов в ладовом отношении и модель продукционных правил в системе образования. *Science and Education* 3 (1), 656-662
18. КБ Холиков. Внимание и его действие обученному музыканту и оценка воспроизводимости тренировок. *Science and Education* 4 (7), 168-176
19. КБ Холиков. Важнейшие ощущение для обработки основной темы как канонический, зеркально отражающего рефрена деятельности учителя музыки. *Science and Education* 3 (1), 608-613
20. КБ Холиков. Аксоны и дендриты в развивающийся музыкально психологического мозга. *Science and Education* 4 (7), 159-167
21. КБ Холиков. Рост аксонов в развивающийся музыкально психологического мозга в младшем школьном возрасте. *Science and Education* 4 (7), 223-231
22. КБ Холиков. Роль гармонии в построении музыкального произведений. *Science and Education* 3 (1), 565-571
23. КБ Холиков. Эволюция эстетики в условиях прогрессивный модели музыкальной культуры, из опыта работы КБ Холикова 30 школы г. Бухары Республики Узбекистан. *Science and Education* 4 (3), 491-496
24. КБ Холиков. Музыкальное движение под действием внутренних сил гармонии как маятник всего произведения. *Science and Education* 3 (1), 559-564
25. КБ Холиков. Многоголосные формы музыки на основе традиционных принципов организации. *Scientific progress* 2 (4), 375-379
26. КБ Холиков. Подбор аккордов в композиции и стремлении к более точной и однозначной фиксации в музыке. *Scientific progress* 2 (4), 545-549
27. КБ Холиков. Нарастание педагогического процесса посредством тестирования на материале предмета в рамках специальности музыкальной культуры. *Science and Education* 4 (3), 505-511

28. КБ Холиков. О соответствующих последовательности трех аккордов тоники, субдоминанты и доминанты. *Scientific progress* 2 (3), 1068-1073
29. КБ Холиков. Анализа музыкальных произведений и управления многоголосных произведений. *Scientific progress* 2 (2), 280-284
30. КБ Холиков. Измерения непрерывного занятия и музыкальная нейронная активность обучения музыкального произведения. *Science and Education* 4 (7), 312-319